

Har stängsling och lodjursjakt minskat angreppen av lodjur på får?

2004

Inom lodjurets huvudsakliga utbredningsområde i Sverige finns idag drygt 200 000 får. Under åren 1997-2002 har angreppen av lodjur på får varierat mellan ca 30 och 80 angrepp per år. Det har resulterat i mellan 50 och 220 döda, skadade eller saknade får årligen.

I syfte att minska angreppen på tamdjur av stora rovdjur har länsstyrelserna sedan 1993 på olika sätt gett stöd till tamdjursägare för uppsättning av så kallade rovdjursstängsel kring betesmarker. Därtill har Naturvårdsverket tillåtit viss skydds jakt på lodjur, vilken bland annat motiverats med lodjurens skador på tamdjur.

Viltskadecenter arbetar bland annat för att förbättra kunskaperna om åtgärder som syftar till att förebygga skador på tamdjur av stora rovdjur. I detta faktablad redovisas resultat av Viltskadecenters analyser om hur rovdjursstängsel och lodjursjakt påverkat antalet angrepp på får 1997-2001.

Stängsling och jakt

De statliga bidragen till rovdjurs-säkra stängsel har sedan 1993 uppskattningsvis uppgått till totalt 14 miljoner kr. De flesta bidrag har betalats ut till fårägare inom etablerade vargrevir. Före 1997 gjordes stängselinsatser främst i Värmlands län. Då använde de sig framför allt av elnät. 1996 förändrades lagstiftningen om viltskador och mer resurser avsattes för att före-

bygga och ersätta skador orsakade av fredat vilt. Sedan dess ges bidrag främst för permanenta stängsel av två slag: en variant består av 4-5 eltrådar fördelade upp till en höjd av 90 – 110 cm, den andra av ett fårnät kompletterat med en eltråd högst upp (ca 15 cm ovanför nätet) och en eltråd utanför stängslet (ca 20 cm ovanför marken)¹.

Lodjuret fridlystes i hela landet 1991. Sedan jaktsäsongen 1994/95 har viss skydds jakt tillåtits inom renskötselområdet och från säsongen 1996/97 även utanför renskötselområdet. Kvoterna bestäms av Naturvårdsverket för län eller delar av län. Antalet fällda lodjur ökade från 4 st 1994/95 till 116 st 2000/2001.

¹ Se Viltskadecenters faktablad "Att förebygga rovviltskador med olika typer av stängsel".

Har stängsling och jakt haft effekt?

Analyserna av stängslingens och jaktens effekter gjordes på data från perioden 1993 – 2001. Området som omfattades av analyserna omfattade Värmlands län och stora delar av Dalarnas och Gävleborgs län samt delar av Västra Götalands, Örebro, Västmanlands, Uppsala och Västernorrlands län (se figur 1). Studieområdets avgränsning utgjordes i norr av renskötselområdets gräns och i söder av tillgången på lodjursinventeringar. Sammanlagt omfattade studieområdet ca 20 % av Sverige. Inom området finns ca 1 700 gårdar med totalt 34 000 tackor och baggar samt 42 000 lamm.

Studieområdet delades in i delområden om minst 1 000 km², totalt 57 stycken. För varje delområde sammanställdes data på:

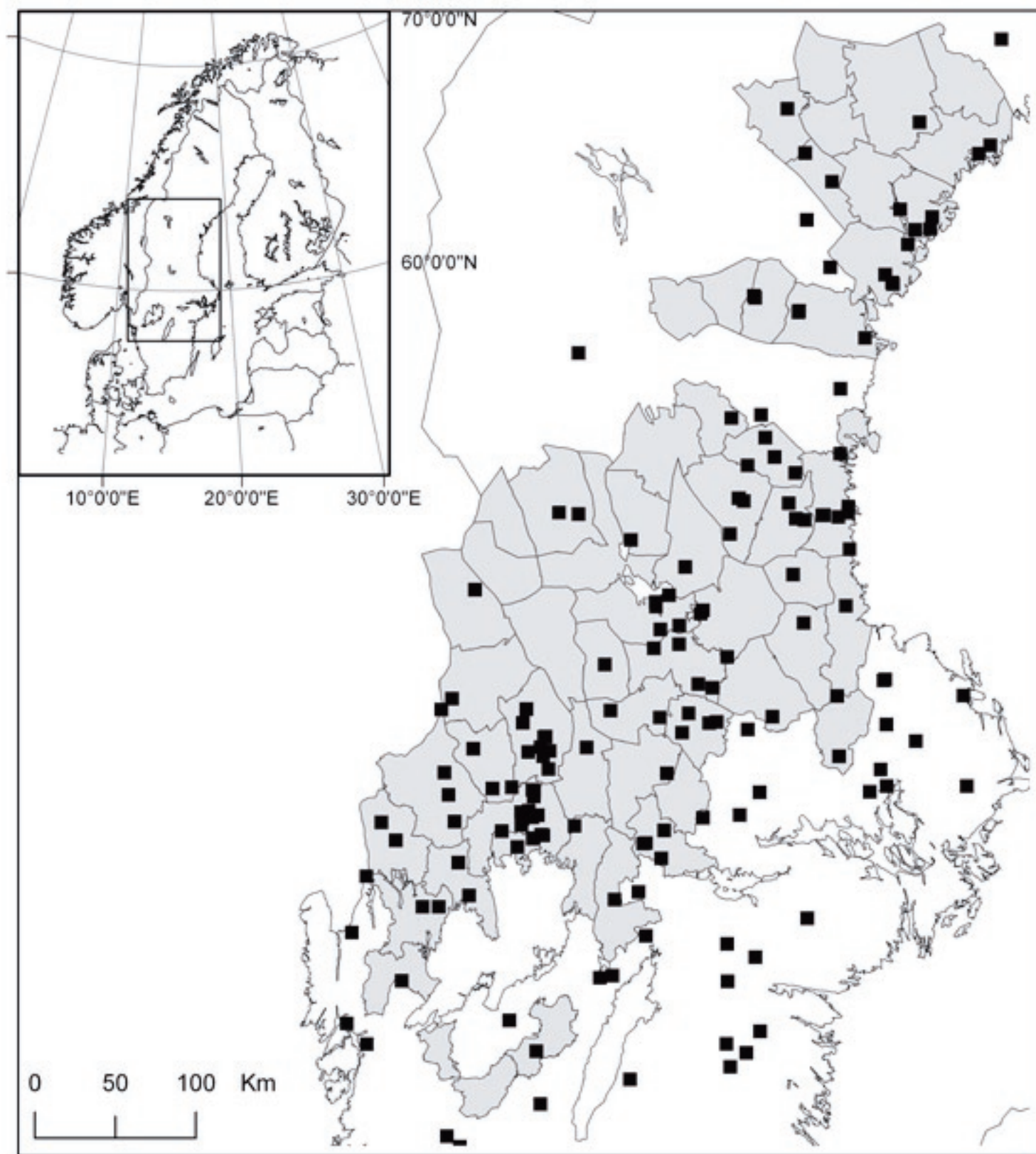
- antal lodjursangrepp på får
- antal gårdar med får
- antal gårdar som fått stängselbidrag
- antal skjutna lodjur
- tillgången på rådjur (lodjurets viktigaste vilda byte).

Antalet angrepp inom delområdena analyserades sedan i relation till andel gårdar som stängslats och till andelen lodjur som skjutits inom delområdena. Hypotesen var att delområden med stor andel skjutna lodjur och/eller stor andel gårdar som fått stängselbidrag skulle ha ett lägre antal angrepp.

Resultaten av analyserna visar att antalet angrepp inom delområden inte var relaterade till vare sig andel gårdar som fått stängselbidrag eller till andelen lodjur som skjutits. Det beror troligen på att både andelen av gårdar med får som har rovdjursstängsel och jaktuttaget ur lodjurspopulationen var

för lågt för att en effekt på regional skala skulle märkas. Beträffande stängslingen har endast omkring 230 gårdar med får (14 %) inom studieområdet fått bidrag till rovdjursstängsel mellan 1993 och 2001. Utöver de rovdjursstängsel som satts upp med bidrag är användningen av sådana stängsel begränsad. Enligt en undersökning baserad på telefonintervjuer med 500 tamdjursägare genomförd av Viltskadecenter 1998/99 använder mindre än 2 % av tamdjursägarna stängsel som kan anses skydda mot rovdjur.

Jaktuttaget ur lodjursstammen varierade inom delområdena mellan 0 och 40 %. Trots jaktuttaget ökade stammen inom delområdena med i genomsnitt 2 %. Eftersom jakten inte varit inriktad på att ta individer som slår tamdjur, så hade uttaget ur lostammen ingen effekt på antalet får som angrips av lodjur.

Figur 1. Studieområdet som användes i analyserna. De svarta fyrkanterna visar gårdar som haft lodjursangrepp mellan 1997 och 2001.

Förekomsten av får påverkar mängden lodjursangrepp

Studier har visat att tillgången på vilda byten kan påverka hur ofta rovdjur angriper tamdjur. Om tillgången på vilda byten är låg, kan rovdjuren bli mer benägna att angripa tamdjur medan en hög tillgång på vilda byten kan leda till att rovdjuren tar tamdjur mera sällan. En hög tillgång på vilda byten kan också ge motsatt effekt eftersom det kan föda en stor rovdjursstam, som i sin tur kan orsaka många angrepp på tamdjur.

Antalet lodjursangrepp på får inom delområdena i studien ställdes i relation till antalet lodjur och gårdar med får samt tillgången på rådjur inom desamma. Resultaten visar att det fanns ett positivt samband mellan antalet lodjursangrepp inom delområdena och antalet gårdar med får och tillgången på rådjur. Ett svagt positivt samband fanns även med antalet lodjur i området. En rimlig tolkning är att hur många lodjursangrepp på får som sker beror mer på förekomsten av får än förekomsten av lodjur. Att fler angrepp på får sker i områden med större stammar av rådjur förklaras därmed främst av att det finns ett samband mellan förekomsten av gårdar med får och förekomsten av rådjur. Rådjur förekommer generellt sett i högre tätheter i slättlandets jordbruksbygder där vi också finner högre tätheter av gårdar med får.

Avslutningsvis kan man säga att studien inte kunde visa att en hög tillgång på rådjur sänker antalet lodjursangrepp på får. Den troligaste anledningen är att tätheten av rådjur även i områden med de glesaste stammarna ligger över den nivå där lodjuren blir benägna att angripa får i större utsträckning.

Stängsel och jakt i framtiden

Att sätta upp rovdjursstängsel minskar risken för den enskilda tamdjursbesättningen att drabbas av rovdjursangrepp. Den här studien visar att om uppsättning av rovdjursstängsel på ett mätbart sätt ska minska antalet lodjursangrepp på får, så måste andelen gårdar med rovdjursstängsel öka markant. Likaså måste uttaget ur lodjursstammen öka, åtminstone i de områden där angrepp av lodjur sker, för att en minskning av lodjursangreppen på tamdjur ska märkas. Naturligtvis kan en ökning av andelen gårdar med rovdjursstängsel och mer intensiv jakt vara mindre önskvärt utifrån andra ståndpunkter, varför dessa åtgärder bör vägas mot andra alternativ.

**VILTSCADE
CENTER**

Grimsö Forskningsstation
730 91 Riddarhyttan
Telefon: 0581-920 70,
69 73 35
Fax: 0581-920 90
www.viltskadecenter.se
viltskadecenter@nvb.slu.se

Viltskadecenter är ett serviceorgan för myndigheter, organisationer, enskilda näringsidkare och allmänheten. Centret arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket. Viltskadecenter bistår bland annat med information om förebyggande åtgärder för att förhindra skador från fredat vilt.